

سورة البر

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

امنیت از نگاه امام علی (ع)

رساله جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر عباس اشرفی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد شعبانپور

دانشجو:

رضوانه دستجانی فراهانی

تقدیر و تشکر

شکر خدا کہ هر چه طلب کردم از خدا بر مہتہای ہمت خود کامران شدم

خداوند! اگر چه توان شمارش نعمت ہایت را نداریم، اما خود فرمودی کہ اگر تو را سپاس گویم نعمت خود را می افزایی.
سپاس و حمد بی مہتا بر حضرت باری تعالی کہ نعمت عبودیتش را برابر ارزانی داشت و ما را بہ شرافت اسلام و نبوت محمد مصطفی (ص)

و ولایت علی بن ابی طالب (ع) و اولاد طہیرش شرافت بخشید،

بر این اساس بر خود لازم می بینم سپاس گویم تمامی اساتیدی کہ مراد کسب علم یاری نمودند؛

به ویژه استاد فریدتختہ و فرزاد جناب آقای دکتر عباس اشرفی کہ منت نہادہ پذیرفتند این اوراق بانظر ایشان تدوین مایند،

ہم چنین استاد عزیز و کرانقدر جناب آقای دکتر محمد شعبانپور کہ مشاورہ این رسالہ را پذیرفتند

و با تقدیر و شکر از استاد ارجمند جناب آقای دکتر احمد آکوچکیان و نیز بہکاران محترم و عزیز در مرکز تحقیقات استراتژیک توسعہ (رشد)

و سپاس می گویم زحمات، جہتہا و صبوری خانوادہ می عزیزم بہ ویژه پدر و مادرم کہ مہربانی و لطف ہمیشگی و دعای خیرشان پشتونہ و بدرقہ می را ہم بودہ و می باشد.

این پایان نامه را با کمال افتخار و امتنان تقدیم می‌نمایم به:

او که خاک از سجده‌گاه بندگی خالصانه‌اش، سگوفباران می‌شود و چشندهای معرفت از محراب عبادتش می‌جوشد. او که از درخشش نگاهش، هزار فانوس، هدیه زمینیان می‌شود و از بهار کلامش، دروازه‌های بهشت، بر اهل خاک کشوده می‌شود. جان تمانت در اوج آرایش، به جان آرایش در برهه هجوم حادثه‌ها، امام آرایش در متن رنج، مرتضای علی (ع)، مولای امان...

امام امیرمؤمنان (ع)!

و نیز اسوه‌های لطف و ایثار

پدر و مادرم...

از ایشان استادان آموخته‌ام برپایه‌های خویش، نخستش آموخته‌ام با دستان خویش، عشق آموخته‌ام با قلب صادق خویش، عزت آموخته‌ام برپایه‌های بهت خویش و صبوری آموخته‌ام از دستهای پینه‌آلود آنان که مرا فخر قیامت است که اگر گامی برداشته‌ام از آن است که راضی به رضوانه خویش باشند و نیایش خیرشان کارمایه حضور سرفرازان آینده من خواهد بود. آستان بوس آنانم.

و همچنین استاد که تقدیری که:

از علم بی‌پارش دانش؛ از ایمان راسخ سینه‌اش؛ از مهر وافرش کفش؛ از شور سرشارش جوشش؛ و از نشان ارجمندش «خادم القرآن و الابل الییت» رمز زینت آموخت!

الها!

به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته‌آنان جامه‌عل پوشانم.

چکیده

امنیت یکی از مقولات برجسته نظریه‌پردازی معاصر ذیل عنوان «قدرت و امنیت نرم» مطرح است. این رساله با پرسش اصلی «آموزه‌های امیرالمؤمنین (ع) چه چشم‌انداز توصیفی و تحلیلی از امنیت دارد؟» با روش تحلیل محتوا، به نظریه امنیت جامع‌نگر می‌پردازد تا نظریه‌های گوناگون درباره ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخصه‌های امنیت را، متناظر با فرآیند پیشرفت، تفکیک و بازتحلیل نماید. مبتنی بر این تناظر، نظر به دو بعد فردی و اجتماعی فرآیند تغییر و پیشرفت می‌توان دریافت که آموزه‌های علوی در دو سطح امنیت فردی و اجتماعی با محوریت انسان‌شناختی آن به مسئله توجه نموده است. این رساله نشان داده است که امنیت مبتنی بر آموزه‌های علوی دارای سه سطح امنیت هستی‌شناخت، امنیت فردی (امنیت روان‌شناخت - انسان‌شناخت) و امنیت جامعه‌شناخت می‌باشد. بر همین اساس مباحث این رساله در چهار فصل به سامان آمده است: فصل اول مفهوم‌شناسی؛ فصل دوم امنیت هستی-شناخت؛ فصل سوم امنیت انسان‌شناخت - روان‌شناخت؛ فصل چهارم امنیت جامعه‌شناختی.

کلیدواژگان: امنیت هستی‌شناخت، امنیت انسان‌شناخت، امنیت جامعه‌شناخت، آموزه‌های

علوی.

۳۳ ۱-۲-۲-۱- امام خمینی (ره)
۳۵ ۲-۲-۲-۱- مقام معظم رهبری
۳۷ ۳-۲-۲-۱- جمع‌بندی
۳۷ ۱-۳-۲-۲-۱- عدالت و امنیت
۳۷ ۲-۳-۲-۲-۱- توسعه و پیشرفت و امنیت
۳۸ ۳-۳-۲-۲-۱- آزادی و امنیت
۳۸ ۴-۳-۲-۲-۱- ولایت فقیه و امنیت
۳۹ ۵-۳-۲-۲-۱- «امر به معروف و نهی از منکر» و «امنیت»
۳۹ ۶-۳-۲-۲-۱- فرهنگ و امنیت
۴۰ ۳-۱- تحلیل و جمع‌بندی فصل
۴۳ فصل دوم: امنیت هستی‌شناخت، بنیان امنیت جامع‌نگر
۴۴ سرآغاز
۴۶ ۱-۲- چستی امنیت هستی‌شناخت
۴۹ ۲-۲- مؤلفه‌ها و ساختار امنیت هستی‌شناخت
۴۹ ۱-۲-۲- خداوند جهت‌بخش هستی
۵۵ ۲-۲-۲- هدفداری هستی و انسان
۵۷ ۳-۲-۲- تقدم وجود بر ماهیت
۶۱ ۴-۲-۲- اصل خودآگاهی (نوع نسبت آدمی با خویش و روش شناخت خود)
۶۶ ۵-۲-۲- اصل آزادی انسانی
۷۱ ۶-۲-۲- زمان
۷۳ ۷-۲-۲- رنج و معنی‌داری زندگی
۷۹ ۸-۲-۲- مرگ و معاد
۸۳ ۳-۲- تحلیل و جمع‌بندی فصل
۸۵ فصل سوم: امنیت انسان‌شناخت - روان‌شناخت (بعد فردی امنیت)
۸۶ سرآغاز
۸۸ ۱-۳- چستی امنیت انسان‌شناخت - روان‌شناخت
۹۱ ۲-۳- مؤلفه‌ها و ساختار امنیت انسان‌شناخت
۹۱ ۱-۲-۳- نظام نیازها و انگیزه‌ها، چستی و کارکرد امنیت‌بخش آن
۹۲ ۱-۱-۲-۳- نیاز به حمایت
۹۷ ۲-۱-۲-۳- نیاز به ارتباط، پیوندجویی و محبت
۹۸ ۳-۱-۲-۳- حس احترام و تکریم شخصیت
۱۰۲ ۴-۱-۲-۳- حس هویت و انسجام شخصیتی
۱۰۳ ۵-۱-۲-۳- کرامت و عزت نفس
۱۰۵ ۶-۱-۲-۳- نیاز به نظم
۱۰۶ ۷-۱-۲-۳- نیاز به عدالت

۱۰۹ خودشکوفایی و کمال
۱۱۲ ۲-۲-۳ نظام بینشی و اعتقادی، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۱۷ ۳-۲-۳ نظام گرایشی، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۲۲ ۴-۲-۳ نظام رفتاری، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۲۳ ۱-۴-۲-۳ رفتارهای عبادی
۱۲۷ ۲-۴-۲-۳ رفتارهای اخلاقی
۱۳۳ ۳-۳ تحلیل و جمع بندی فصل
۱۳۵ فصل چهارم: امنیت جامعه شناخت
۱۳۶ سرآغاز بخش
۱۳۸ ۱-۴ چیستی امنیت جامعه شناخت
۱۴۹ ۲-۴ مؤلفه ها و ساختار امنیت جامعه شناخت
۱۵۴ ۱-۲-۴ تنظیم مناسبات ملت با دولت، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۶۳ ۲-۲-۴ تنظیم مناسبات ملت یا نهادهای اجتماعی، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۶۵ ۳-۲-۴ تنظیم مناسبات بین شهروندی، چیستی و کارکرد امنیت بخش آن
۱۶۹ ۳-۴ تحلیل و جمع بندی فصل
۱۷۱ نتیجه گیری و تجزیه و تحلیل
۱۷۳ پیشنهادات و راهکارها
۱۷۴ پی نوشتها
۱۷۵ منابع و مأخذ
۱۳۵ چکیده انگلیسی

مقدمه

«أني استأذنيك يا ربّ أولاً»

وَأَسْتَأْذِنُ رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ثَانِيًا

وَأَسْتَأْذِنُ خَلِيفَتَكَ الْإِمَامَ الْمَفْرُوضَ عَلَيَّ طَاعَتُهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ»

اندیشه دینی در جهان معاصر اسلامی - ایرانی در آستانه گذار به الگوی جامع پیشرفت است. مسأله‌شناسی جزءنگر و پاسخ‌های جزءنگر و تفسیر جزءنگر آموزه‌های دین و به طور خاص برداشت‌ها و پاسخ‌های جزءنگر آموزه‌های قرآن و سنت اهل‌بیت (علیه السلام) نمی‌تواند پاسخ‌گوی آن انتظار جامع از دین باشد و بلکه حتی اجزای آموزه‌های دین نیز باید از چشم‌انداز بینش همه‌جانبه به آموزه‌های دین در پاسخ به پیشرفت جهان پیش‌رو تبیین شود. امنیت نیز از جمله همین اجزای آموزه‌های علوی از سویی و الگوی معاصر اسلامی - ایرانی پیشرفت از سوی دیگر محسوب می‌گردد. مقوله «امنیت» در پژوهش پیش‌رو از چشم‌انداز آموزه‌های علوی (علیه السلام)، در میان نظریه‌های موجود در این عرصه مطرح شده و در سه سطح به سامان می‌آید:

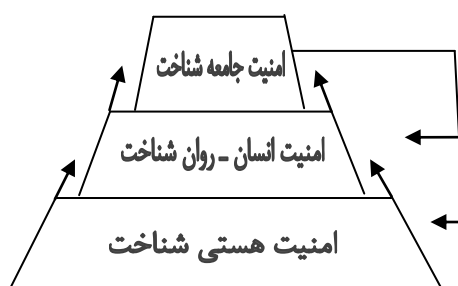
۱- در فلسفه هستی‌شناخت علوی، آرامش انسان مضطرب درافتاده و هبوط کرده به هستی

تبیین می‌شود؛

۲- این نظریه در دومین سطح، ایده علوی انسان‌شناسی رشد را، به دست می‌دهد؛

۳- و در نهایت مبتنی بر این دو سطح، رهسپار امنیت جامعه‌شناختی می‌شویم.

این نظریه سه لایه‌ای از موضع هستی‌شناسی تا مقوله رشد انسانی و اجتماعی را، شامل است که به نوبه خود، نشانگر منزلت و عظمت آموزه‌های اهل بیت (علیه السلام) و به طور خاص امام علی (علیه السلام) است.

ساختار مباحث این پایان نامه، متشکل از سه مرحله است:

۱- مرحله اول: مفهوم‌شناسی در فصل اول؛

۲- مرحله دوم: ساختارشناسی در فصل دوم تا چهارم:

۲-۱- فصل دوم: «امنیت هستی‌شناخت»؛

۲-۲- فصل سوم: «امنیت انسان‌شناخت - روان‌شناخت»؛

۲-۳- فصل چهارم: «امنیت جامعه‌شناختی» شامل «مفهوم امنیت جامعه‌شناخت» و «ساختار

سه وجهی امنیت جامعه‌شناخت».

۳- مرحله سوم: کارکرد شناسی در بخش راهکارها و پیشنهادها.

شیوه کار بدین صورت است که در آغاز هر بخش اجمالی از مفهوم بیرون دینی امنیت گفته خواهد شد. مثلاً در فصل امنیت هستی‌شناخت معین خواهد شد که مباحث بیرون دینی امنیت هستی‌شناخت شامل کدام محورها هستند. در مرحله دوم مستند به آموزه‌های امام علی (علیه السلام) مطالعه اکتشافی تفصیل یافته و بازبینی می‌شود. بدین معنا که در نظام مفهومی آموزه‌های امام علی (علیه السلام)، این مباحث بررسی می‌شوند و در مرحله نهایی جمع‌بندی مفهومی و تجزیه و تحلیل بحث، بیان می‌گردد. بدیهی است مقوله‌ای با این گستردگی، در بیانات علوی (علیه السلام)، به شکل مبسوط و در قالب‌های متنوع مطرح شده که حجم اندک این پژوهش، اجازه بررسی تفصیلی آن را نمی‌دهد.

بیان مسأله

انسان پدیداری خودآگاه و خواهان تغییر است که نیاز به تغییر از سر انتخاب، اصل ماهیت انسانی او را توضیح می‌دهد. در میان همه این نیازها که هر یک در جای خود ضروری است و بخشی از هویت انسانی را توضیح می‌دهد، «امنیت» از اساسی‌ترین نیازهای اوست و دستیابی به آن یکی از خواسته‌های همیشگی او بوده است و همراه با خواهانی آزادی، عدالت، معنویت، رفاه عمومی، کرامت و عزت شخصی از عمده‌ترین ارزش‌های حیات معقول انسانی، به شمار می‌آید.

جستجوی امنیت از مهم‌ترین دغدغه‌ها و کشش‌های انسانی است که با جوهر هستی انسان پیوندی ناگسستنی دارد. چیستی این امنیت، حس استواری در زندگی و مصونیت حقوق هر فرد از هر نوع تعرض در سطح فردی و گسترش آن در فصل اجتماعی در سطوح گوناگون از خانواده تا جامعه و تا سطوح ملت - دولت و حاکمیت به ویژه در سطح قدرت نرم، است. امنیت در الگوی رشد انسانی - اجتماعی عرصه‌های گوناگون دارد. آموزه‌های دین و به‌طور خاص آموزه‌های امام علی (علیه السلام) در این عرصه الگوی ارزشمندی را پیشنهاد می‌کند.

نگاه امام علی (علیه السلام) به مقوله «امنیت» نگاهی کلان‌نگر و عمیق است. در نگاه آن بزرگوار، امنیت یک مفهوم کلیدی است که گستره آن از دنیا تا آخرت، از امور مادی تا امور معنوی، از حوزه محسوسات تا معقولات، حوزه حیات فردی تا حیات جمعی، از زمانی مشخص تا فردهای دور، از یک نسل تا امنیت بین‌نسلی و نیز وضعیت فرازمانی و فرامکانی آدمیان را، در بر گرفته و در آموزه‌های آن بزرگوار نمایان است.

این پایان نامه پژوهشی بر آن است تا چیستی امنیت را، در آموزه‌های امام علی (علیه السلام) تبیین و بررسی نماید. در این بررسی ضمن استخراج آموزه‌های علوی و تحلیل آن، به ارائه مدلی به-سان سنت و سیره امنیتی اسلام علوی (علیه السلام)، پرداخته می‌شود.

اهمیت و ضرورت

از آن جایی که امنیت به عنوان یکی از ارکان اصلی جامعه و فرد به شمار می‌رود، اهمیت و ضرورت تحقیق در این موضوع بیش از هر موضوع دیگر مشهود می‌گردد. خاصه آن که بدون امنیت، مقوله پیشرفت و عدالت در جنبه‌های مختلف آن امری محال و یا بسیار مشکل در دسترس می‌آید. بدون امنیت هرگز نظام و تمدن وجود نخواهد داشت و امت‌ها در سایه خوف پیشرفت نمی‌کنند. امروزه بیش از پیش و بیشتر از هر چیزی، ضرورت داشتن جامعه‌ای امن بر پایه روابط دینی و فرهنگی و مناسبات سازگار سیاسی و اقتصادی همگان را به یاری می‌طلبد، زیرا تنها در سایه امنیت است که استعداد‌های بشری در عرصه‌های گوناگون فکری، فرهنگی و اقتصادی شکوفا می‌شود، چنان که اگر امنیت از جامعه‌ای رخت بربندد، آثار زیانباری در حوزه‌های مختلف زندگی پدید می‌آید؛ از جمله ترس، بی‌نشاطی، اضطراب، خودمحوری، جامعه‌گریزی، فساد، تبعیض، عدم رعایت شایسته‌سالاری، ناامیدی از آینده، رکود بازار و

این تحقیق به چند دلیل ضروری می‌نماید:

- ۱- اندیشمندان بیشتر به بررسی انواع امنیت (ملی، اقتصادی و ...) پرداخته و به عرصه هستی‌شناختی و روانشناختی آن کمتر توجه داشته‌اند.
- ۲- ضرورت تبیین الگوی نظام‌های حاکم بر انسان از منظر آموزه‌های اسلامی به منظور پردازش پاسخ دین به آنها؛
- ۳- ضرورت اهتمام به مسائل مبتلی به انسانی و اجتماعی جامعه دینی؛
- ۴- ضرورت توجه به وجوه همه جانبه آموزه‌های دینی و مسائل اجتماعی.

اهداف تحقیق

پژوهش پیش‌رو در راستای دستیابی به اهدافی چند طراحی شده است. اهداف پیش‌روی این رساله یک هدف اصلی و چند هدف فرعی است.

هدف اصلی این پژوهش، «ارائه و ترسیم مدل مفهومی الگوی امنیت مبتنی بر آموزه‌های امام علی (علیه السلام)» است.

برخی از اهداف فرعی نیز به قرار زیر است:

۱- دستیابی به مفهوم امنیت با تأکید بر جایگاه و ابعاد امنیت در آموزه‌های امام علی (علیه السلام)؛

۲- اثبات توانمندی و کارآمدی آموزه‌های دینی برای مدیریت عینی مسائل حیات؛

۳- ورود به حوزه آموزش عالی و مشارکت در پردازش رشته‌های علوم انسانی در بردارنده مباحث مربوط به حوزه امنیت و به طور خاص رشته‌های مرتبط با حوزه روانشناسی مشاوره و مدیریت راهبردی؛

سؤالات

سؤال اصلی عبارت است از: «چارچوب مفهومی امنیت همه جانبه مبتنی بر آموزه‌های امام علی

(علیه السلام) کدام است؟»

و سؤالات فرعی عبارتند از:

الف - مفهوم «امنیت» در آموزه‌های علوی (علیه السلام)، چگونه تبیین شده است؟

ب- امنیت در نگاه امام علی (علیه السلام)، دارای چه ابعادی است و چه نسبتی با یکدیگر

دارند؟ این ابعاد چه تصویری از سطوح امنیت انسانی به دست می‌دهند؟

ج - اصول تحقق بخش هر کدام از ابعاد و سطوح امنیت در آموزه‌های علوی چیست؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی این تحقیق عبارت است از:

«آموزه‌های امام علی (علیه السلام)، الگوی جامع امنیت را پیشنهاد می‌دهد. این آموزه‌ها، گستره امنیت از حس امنیت هستی‌شناخت تا امنیت روانشناختی تا امنیت علم‌اجتماعی را، به دست می‌دهد.»

فرضیه‌های فرعی نیز شامل موارد زیر است:

پاسخ‌های ادعایی آغازین به سؤالات فهرست شده در فصل سؤالات فرعی به قرار زیر هستند:

الف- در آموزه‌های امام علی (علیه السلام) امنیت مفهومی همه جانبه بوده و تمامی عرصه‌های آن را در بر می‌گیرد. به طور کلی در نگاه مولای متقیان (علیه السلام) امنیت یک مفهوم کلیدی است. ب- آموزه‌های امام علی (علیه السلام)، ابعاد هستی‌شناخت، انسان‌شناخت - روان‌شناخت و جامعه‌شناخت امنیت را به دست می‌دهند. امنیت هستی‌شناخت منجر به امنیت انسان‌شناخت و سپس موجود شناخت می‌گردد. این حس امنیت موجودشناخت خاستگاه سطوح روانشناختی، جامعه- شناخت و سیاسی امنیت را در برمی‌گیرد.

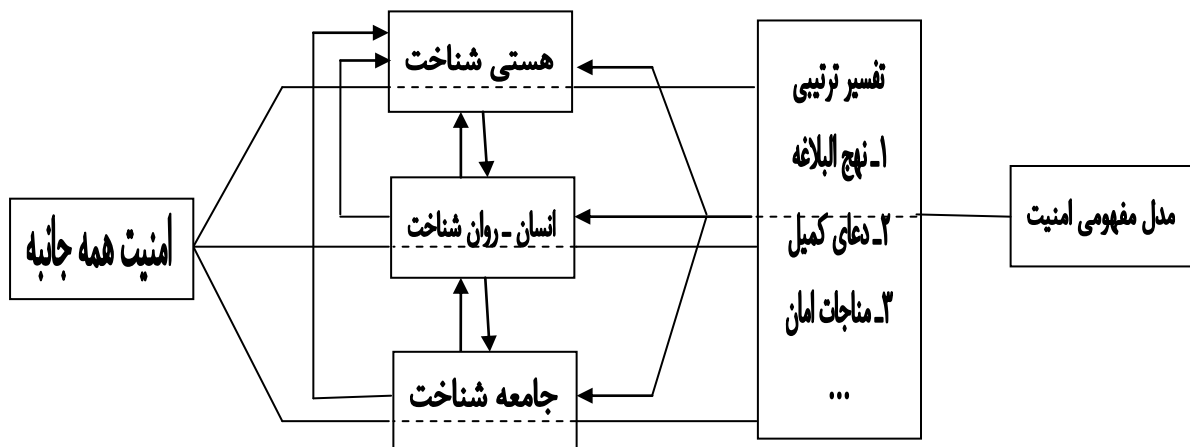
۳- ایمان، تقوی، اسلام، وحدت، عدالت و ... از جمله اصولی هستند که امنیت در سایه آنها تحقق می‌یابد. هر گونه امنیتی در هر بعد از ابعاد آن، در ایمان و اعتقادات معنوی ریشه داشته و هر گونه ناامنی در هر عرصه‌ای، ریشه‌اش به بی‌ایمانی و صفات متقابل ایمان مانند شرک، ظلم، استکبار و ... برمی‌گردد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از انواع تحقیقات بنیادی - توسعه‌ای می‌باشد که اطلاعات مورد نیاز آن به روش مطالعات کتابخانه‌ای و با شیوه فیش‌برداری جمع‌آوری شده است. در کاوش از میدان معنی‌شناختی مفاهیم نیز روش تحلیل معانی مدنظر بوده است. مستند به این روش پژوهش پیش‌رو، در مراحل زیر شکل می‌گیرد:

- ۱- مرحله اول: پردازش چارچوب مفهومی امنیت و به تعبیری پردازش میدان معنی‌شناختی امنیت و تحلیل اجزای ساختاری این میدان معنی‌شناختی (مفهوم‌شناسی)
- ۲- مرحله دوم: بررسی و پژوهش مقوله امنیت به مدد منابع و اسانید تفسیری آن، مانند تفسیر مناجات امان، دعای کمیل، نهج‌البلاغه و مانند آن.
- ۳- مرحله سوم: تجزیه و تحلیل و تفسیر موضوعی مقوله امنیت و به عبارتی تفسیر هستی-شناخت، تفسیر انسان - روان‌شناخت و نیز تفسیر جامعه‌شناخت امنیت به همراه ارجاعات تفسیری به مستندات آن در سنت علوی (علیه السلام)؛
- ۴- مرحله چهارم: ترکیب ابعاد تحلیلی هستی‌شناخت، انسان - روان‌شناخت و جامعه‌شناخت امنیت.

نمودار زیر، نمایانگر این مراحل است:

پیشینه تحقیق

یکی از ویژگی‌های عصر جاهلیت فقدان امنیت و و پر فتنه بودن این دوران است. عصری که مردم حیران و سرگردان، بی‌خبر و فریب‌خورده در کنار بهترین خانه (کعبه) و بدترین همسایگان (بت-پرستان) زندگی می‌کردند. در چنین وضعیتی بود که اسلام با ماهیتی امنیتی‌آور، توسط پیامبر (ص) معرفی شد. «قرآن کریم» به عنوان کتاب آسمانی مسلمانان، از امنیت در کنار سایر نیازها سخن گفته و از ابعاد مختلف بدان پرداخته است. در سخنان پیامبر (ص) و اهل بیت (علیه السلام) سخنان

بسیاری در باب امنیت وارد شده است. نهج البلاغه امیرمؤمنان (علیه السلام) مشحون از اشارات وافر ایشان در زمینه امنیت است.

در سالهای اخیر نیز کتابهایی درباره امنیت مدون شده که می توان به صورت زیر تقسیم بندی نمود:

۱- برخی از کتابها به نظریه پردازی امنیت توجه نموده اند که می توان به کتاب «نظریه امنیت در جمهوری اسلامی ایران» نگارش گروه مطالعاتی امنیت دانشگاه عالی دفاع ملی، اشاره نمود. این کتاب در صدد آن است تا با کالبدشکافی، مبانی هستی شناختی نظریه امنیت جمهوری اسلامی را ترسیم کند ساختار این کتاب متشکل از چهار فصل است، در فصل اول «نظریه امنیت، چرایی و چیستی» آن مطرح می شود. فصل دوم کتاب به «مبانی نظری و مفاهیم» پرداخته و فصل سوم نیز «مبانی و اصول نظریه امنیتی جمهوری اسلامی ایران»، را بیان داشته و فصل چهارم کتاب نیز بحث «الگوی نظریه امنیتی جمهوری اسلامی ایران» را، مطرح نموده است.

۲- برخی از مؤلفان صرفاً به مباحث عام پرداخته و به طور کلی به این مقوله اهتمام ورزیده اند. اساس این دسته از کتب، بررسی مفهوم امنیت، راهکارهای ایجاد امنیت، ابعاد و سطوح امنیت و ارتباط امنیت با مقوله های دیگر است. از جمله این کتب:

۱-۲- کتاب «حکومت، فرد و امنیت» نوشته عبدالحمید خاکسار: هدف اصلی این کتاب ترسیم الگویی برای دستیابی به سطح قابل قبولی از امنیت ملی است. کتاب دارای پنج فصل است که نویسنده در فصل اول به مفاهیم و نظریات مرتبط با امنیت پرداخته و فصل دوم این کتاب، بحث «فرد و حقوق اساسی وی در ارتباط با حکومت» را بیان می کند. فصل سوم کتاب، «مدل های ارتباطی میان امنیت فردی و امنیت ملی» را، مدنظر قرار داده و در فصل چهارم این کتاب «رابطه حقوق فردی و امنیت حکومت در کشور» مطرح می شود، مبحث «مدل و راهبرد ارتباط امنیت حکومت و حقوق فردی» نیز در فصل پنجم مورد توجه قرار می گیرد.

۲-۲- «فرهنگ و امنیت» نوشته مایکل سی ویلیامز: در این کتاب، مؤلف، نقش فرهنگ در سیاست‌های امنیتی معاصر را بررسی می‌کند.

۳- بیشتر کتب موجود در زمینه امنیت، بر بعد سیاسی آن تأکید داشته‌اند. توجه بیشتر به بعد سیاسی و اهتمام کم به عرصه‌های دیگر امنیت، کاستی رخ‌نموده در بحث امنیت می‌باشد. برخی از این کتب عبارتند از:

۱-۳- کتاب «مردم، دولتها و هراس» نوشته باری بوزان: این کتاب در ده بخش با عناوین: «امنیت فردی و امنیت ملی»، «امنیت ملی و ماهیت دولت»، «فقدان امنیت ملی: تهدیدها و آسیب‌پذیری‌ها»، «امنیت و نظام سیاسی بین‌المللی»، «امنیت منطقه‌ای»، «امنیت اقتصادی»، «معمای دفاع»، «معماری قدرت - امنیت»، «امنیت ملی و بین‌المللی: مشکل سیاست‌گذاری» و «استنتاجات نظری در باب مطالعات امنیت بین‌المللی» تهیه و تنظیم شده است.

۲-۳- تأثیرات جهانی شدن بر امنیت نوشته غلامرضا محمودی میمند: محور بحث کتاب حاضر امنیت ملی و تأثیرات جهانی شدن بر آن است. جهت بررسی و تجزیه تحلیل این موضوع، این کتاب در چهار بخش کلی تهیه و تنظیم شده است. در بخش اول «مفاهیم و چارچوب نظری» بین می‌گردد. بخش دوم پژوهش حاضر به مسئله تأثیرات جهانی شدن بر بعد سیاسی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، می‌پردازد. موضوع اصلی بخش سوم این مجموعه تأثیرات جهانی شدن بر بعد فرهنگی امنیت جمهوری اسلامی ایران و در بخش چهارم، «تأثیرات جهانی شدن بر بعد اقتصادی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، مورد بحث است.

۴- عده‌ای از نویسندگان نیز در آموزه‌های دینی به‌طور عام و در آموزه‌های امام علی (علیه السلام) به‌طور خاص پژوهش‌های چندی انجام داده‌اند. از جمله:

۱-۴- «سیمای امنیت در نهج البلاغه» نوشته منصور طبعی: این کتاب در دو بخش «کلیات» و «ابعاد امنیت» سازمان‌دهی شده است. بخش اول در سه فصل «ارزش امنیت در اسلام»، «جایگاه امنیت در اندیشه سیاسی امام علی (علیه السلام)» و «مفهوم امنیت» ترتیب یافته و در بخش دوم نیز

مباحث «امنیت فردی»، «امنیت سیاسی»، «امنیت اقتصادی»، «امنیت قضایی»، «امنیت مرزی» و «صلح و امنیت جهانی» در شش فصل مورد توجه قرار گرفته‌اند.

۲-۴- بررسی مفهوم امنیت از دیدگاه قرآن و امیرالمؤمنین (علیه السلام) نوشته محمدهادی مؤذن جامی: در این کتاب به مباحثی چون: «امنیت و مؤلفه‌های آن»، «معناشناسی امنیت»، «بستر واژگانی»، «بستر مفهومی و اصطلاحی» و مباحث پیرامون آن، پرداخته شده است. در آخر نیز مفهوم امنیت، از نگاه قرآن و امیرالمؤمنین (علیه السلام) بررسی می‌شود.

۵- برخی از کتب نیز صرفاً در زمینه امنیت نبوده و در طی فصول یا بخش‌هایی به این مقوله پرداخته‌اند و یا ارتباط مقوله امنیت را، با دیگر حوزه‌ها بیان نموده‌اند. از جمله این کتب:

۱-۵- گفتارهایی در فقه سیاسی (حکومت، فرهنگ و امنیت) نوشته احمدعلی قانع: این کتاب متشکل از دو بخش است که در فصل دوم بخش اول به بررسی تعامل عدالت و امنیت در فقه سیاسی اسلام پرداخته شده و در فصل سوم آن موضوع «امنیت فرهنگ اسلامی مبتنی بر آموزه‌های فقهی» مورد کاوش قرار گرفته است.

۲-۵- فرهنگ روابط اجتماعی در آموزه‌های اسلامی به همت گروه پژوهشی علوم قرآن و حدیث دانشگاه علوم اسلامی رضوی مشهد: این کتاب که در دو جلد تألیف شده، با استناد به آیات قرآنی و روایات، اصول روابط اجتماعی، مورد تجزیه و تحلیل قرار داده شده است. در جلد اول کتاب «امنیت» به عنوان ارزش درونی تلقی شده و مباحثی چون تعریف مفهوم امنیت، پیشینه امنیت و ... مورد بررسی قرار گرفته است.

مقالات مختلفی نیز در زمینه «امنیت» به نگارش درآمده است که می‌توان به مقالات زیر اشاره نمود:

۱- ابعاد امنیت در اندیشه و آرای امام خمینی (ره)، فرهاد درویشی: در این مقاله به ابعاد گوناگون امنیت از نظر امام (ره) پرداخته شده است. پرسش اصلی مقاله این است که امام (ره) چه نگاهی به ابعاد گوناگون امنیت ملی داشت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ایشان فراتر از بعد

دنیوی آن به بعد اخروی آن اصالت داده و در عین حال در جنبه دنیوی نیز به بعد سیاسی آن اهتمام داشته است.

۲- استراتژی امنیت در دولت علوی، اصغر افتخاری: در این مقاله بعد استراتژیکی امام علی (علیه السلام) در پی تصدی زمام امور جامعه اسلامی به بحث و بررسی آمده است. بدین منظور چارچوبی تحلیلی مبتنی بر تفکیک ایده امنیت از سازمان امنیت را طراحی و عرضه داشته و بر مبنای آن «قدرت محور شدن» و «سکولار شدن» امنیت، دو آفت در این زمینه دانسته شده است. به همین خاطر استراتژی امنیت علوی در واکنش به این دو آفت نهادینه شده، معطوف به قدرت زدایی و شرعی- سازی می گردد تا از این طریق امنیت معنا و مقام درخور خود را دریابد و در همین راستا شواهدی از عزم حضرت علی (علیه السلام) برای تحدید قلمرو و حضور قدرت در تعریف امنیت و آزادسازی ظرفیت‌های شریعت برای ایجاد امنیت در جامعه حکایت دارد.

۳- امنیت در اسلام، مبانی و قالبهای فکری، مجتبی اسلامی و حسین درجاتی: در این نوشتار به بررسی امنیت در اسلام با رویکرد سیره نبوی و امنیت در دیدگاه علوی و مهدوی پرداخته شده است. بنیان‌های نظری ایده امنیت در مکتب اسلام بیان گردیده و در این راستا به تحلیل گفتمان اسلامی با هدف استخراج گزاره‌هایی که حدود گفتمانی امنیت را در مکتب اسلام مشخص می‌سازند، اهتمام دارد.

۴- امنیت و سازوکارهای تأمین آن در روایات، بهرام اخوان کاظمی: در این نوشتار موضوع امنیت بر اساس شواهد روایی و از منظرهای معنوی، فردی و اجتماعی، سیاسی و ... تشریح می‌شود. بر اساس روایات بین ابعاد مختلف امنیت پیوند و توازن عمیقی برقرار است و هر گونه ناامنی ریشه در بی‌ایمانی و صفات متقابل ایمان مانند شرک دارد. بسترسازی حیات معنوی و طیبه در حوزه رفتارهای فردی و اجتماعی از سازوکارهای تأمین امنیت در روایات است.

۵- امنیت هستی‌شناختی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، سید جلال دهقانی فیروزآبادی: در این مقاله علت و انگیزه‌های رفتاری سیاست خارجی ایران بر مبنای نظریه امنیت